

17.11.2017

MUISTIO

Helsingin historiaa, kulttuuriympäristöjä ja puistoja käsitelleen työpajan yhteenveto

Helsingin kansallisen kaupunkipuiston selvitystyöhön liittyvä toinen viidestä työpajasta järjestettiin to 26.10. klo 12.30 – 15.30 kaupungin museolla. Työpajan keskeinen tavoite oli hahmotella Helsingin tarinan historiaan, kulttuuriympäristöihin ja puistoihin liittyviä osa-alueita ja näkökulmia. Työpajan alussa oli kaksi alustusta, toinen kansallisen kaupunkipuiston valmisteluprosessista ja toinen tiivis johdanto Helsingin historiaan. Alustusten jälkeen ideointiin mitä / millaisia tulokulmia Helsingin historia voisi tarjota kaupungin tarinaan. Saatuja ideoita kehiteltiin ja rikastettiin sekä vedettiin yhteen ja lopuksi pohdittiin vielä millaisina alueina tai paikkoina mielenkiintoisimmat tulokulmat piirtyisivät kartalle.

Työpajaan oli kutsuttu Helsingin ja sen historian, kulttuuriympäristöjen ja puistojen tiimoilla toimivia kansalaisjärjestöjä ja yhdistyksiä sekä aiheeseen liittyviä asiantuntijaorganisaatioiden edustajia. Työpajaan osallistui 26 henkeä helsinkiläisistä puutarha-, viljely ja luontojärjestöistä, KKPH! – liikkeestä, Museovirastosta, Luonnontieteellisestä museosta, Helsingin yliopistosta, sekä kaupungin eri palveluista.

Alla on esitetty keskeisimmät työpajassa esiin nousseet teemat otsikkoina ja alkuperäiset kirjaukset jäsentämättömänä sanajoukkona. Karttatyöskentelyn tulokset ovat alkuperäisillä kartoilla ja niitä ei ole koottu tähän yhteenvetoon.

Kuninkaan / keisarien kaupunki

- Aleksanteri II
 - o Engel
 - o Senaatintorin kokonaisuus ja maisema, yliopiston kiinteistöjä
- valta
- itsenäisyyden kaupunki
- kieliriitojen kaupunki
- vallankumouksen kaupunki
- hallinnon kaupunki
- hautausmaat ja kirkot
- kauppatori; kohtaamispaikka, kaupan paikka, edustava kaupunkitila
- Helsingin tarinan kertominen merkkihenkilöiden kautta – merkittävät alueet Helsingissä

17.11.2017

MUISTIO

- o Alvar Aalto
- o urheilijat
- o kuninkaat ja keisarit
- o arjen mikrohistoria ja ”tavallisten” helsinkiläisten tarina
- turistien silmin katsottuna
 - o muistomerkit (kenestä ja missä)

Sulatusuuni, monikulttuurisuus

- 3 kansan kaupunki (ruotsi, venäjä, suomi)
 - o löytyy hyvin saaristosta ja kantakaupungin rakennuksista
- meri – kaupankäynti, sodat, uskonnot
- monimuotoisuus
 - o murteissa ja kielessä
 - o kulttuureissa
 - o uskonnoissa
 - o suvaitsevaisuus
- itä – länsi – etelä – pohjoinen
- perheiden historiaa – oma tulkinta kaupungin hengestä
- ihmisten liikkuminen, kansainvälisyys
- historiallinen kerroksellisuus
 - o muutos rakentamisessa
 - o luonnossa
 - o kaupunkiympäristössä
- tulevaisuus
- jatkuva siirtolaisuus
- maalta / mereltä tulleet / menneet
 - o Helsingin asuttaminen; suomalaiset, hämäläiset, ruotsalaiset
 - o eri tavoin / eri puolilta Helsinkiin tulleiden yksilöiden tarinat

Kasvien kaupunki

- poppeleiden kaupunki
- kasvien liike, saapuminen / katoaminen
- Helsingin meri ja maalinnoitteet; erityiset kasvit ja ympäristöt
- kaupunginpuutarhurit: Bengt Schalin, Svante Olson, Pekka Jyränkö
- puistopuiden historia ja nykyisyys
 - o ikärakenne
 - o lajivalikoima
 - o eri puulajit Helsingin silhuetissa
 - o puukujanteet
- pihasyreenilajikkeet
- rodopuisto
- tulokaslajit; painolastikasvit
- kasvit kaupungin vaatteet -verkkonäyttely
- ruotsin ja venäjänvallan aikainen lajisto
- kaupunkimetsät urbaanina kulttuuriympäristönä
- tärkeät kasvilajit

17.11.2017

MUISTIO

Siirtolapuutarhat

- teollistuminen / työväestö
- sosiaalinen näkökulma
- vanhat kartanomaat
- yhteisöllisyys
- Elisabeth Koch
- ruokaa, mutta myös koristekasveja
- oma kiinne kohta omaan kaupunkiin
- perinnekasvit ja puut

Kansanpuistot

- o sosiaalisuus, pelit ja leikit
- o psyykinen ja fyysinen rentoutuminen
- o hyvinvointi ja tasa-arvo
- o kananmunankuoret eväsretkellä – ei herrasväkeä
- o raittiusaate – vain olutta, ei väkeviä
- työväen leirikeskusten merkitys tähän päivään
 - o tarina ja esimerkkien vaaliminen kaupunkirakenteessa
 - o miten vaikuttanut kulttuurimaiseman muokkaantumiseen (ja rakennusten)
- historialliset puistot

Vahva viljelykulttuuri

- o kaupunkiviljely siirtolapuutarhoissa ja muualla
- o vaikuttaa puistojentarpeeseen, syntyyn, suunnitteluun, toteutukseen ja käyttöön
- o kosketus luontoon – terveys
- ympäristökasvatus
 - o kasvit, eläimet
 - o viljelyn oppiminen
 - o luonnonprosessit
 - o alkoi 1830 – jatkuu edelleen

Kartanot ja huvilat

- o kaupungin rakentuminen näiden ympärille
- o puutarhan, viljelyn ja rakennusten vuorovaikutus eri aikakausina, kokonaisuuksien tarina
- o jättömaiden hyödyntäminen
- o merenlahdet ja saaret; maisemat ja paikat yhdistettynä luontoympäristöihin
- Annalan huvila
 - o perustettu 1826, Helsingin 1. huvila
 - o kaikki kartanopuiston elementit
 - o säilynyt puutarhaharrastuksen tyyssijana ja ihmisten henkireikänä
 - o viljelyharrastus tuotu nykyaikaan

17.11.2017

MUISTIO

- o rikas kasvi- ja eläinlajisto

Tuoksujen kaupunki

- vuoristorata, kahvinpaahto, meri, ukonpalko, syreeni, vaahterankukinta

Liikenne ja logistiikka

- satamat
- teollisuustuotannon kaupunki
- ”rouheat alueet”
- härkävankkureista Länsimetroon
- jokivarresta risteilyaluksiin

Keskiaikainen Helsinki

- vanhin asuttu maisema; kylätontit ja linnavuori, niityt
- vantaankoski ”vanha Helsinki”
- saaret; Suomenlinna vanhin kaupunginosa
- nimistö

Pääkaupunki

- kansallinen herääminen – suomen kulttuurin ikonihahmot Kämpissä / Kappelissa
- suurinta Suomessa; rautatieasema, postitalo
- kansallinen muisti
- edelläkävijyys
- rakennusten historia, arkkitehtuuri

Työläisten kaupunki

- teollinen historia ja kaivoshistoria
- laivanrakennus
- sosiaalinen pirstoutuneisuus – Pitkäsilta – vai kuitenkin sosiaalinen yhtenäisyys
- teollisuutta kaupungin keskellä
- asuntokysymys; Puu-Vallila, Käpylä, Herttoniemi, Roihis
- toimivaa telakkatoimintaa 1760- luvulta tähän päivään (Viapori – Hietalahti)

Sodan kaupunki

- 1. maailmansodan linnoitusketju
- Sveaborg
- kasarnit
- sotilaalliset rakennelmat, mukaan lukien linnoituslaitteet
- vankileirit ja taudit, nälkä
- 1800 – luvun linnoitukset, 1. maailmansota ja 2. maailmansodan linnoitteet manner-Helsingissä
- sotilaat
- sota siviilien silmin
- sotahistorian tutkimus

17.11.2017

MUISTIO

- sotien merkitys Helsingin kasvulle
- 1700 –luvun poltettu Helsinki
- Sveaborgin rakentaminen, Oolannin sodan merkitys
- Viaporin rakentaminen 1860 – 1917

Hyvinvointi

- terveyden edistämisen vaikutus kaupungin kehittämiseen ja ihmisten elämään
- työ ja asuminen
- asuntoreformin
- rakennettu hyvinvointi
 - o kansanpuistot
 - o siirtolapuutarhat
 - o lähiöt
- leikin ja toiminnollisuuden kaupunki
 - o leikkialueiden ja puistojen synty ja kehitys
 - o arkiset virkistyspalvelut
 - o lasten ympäristö
- liikunta ja urheilu
- ihmisten kaupunki
 - o tekemisen/tapahtumien paikat ja alueet
 - o omatoimisuus, jakaminen, ”omapäisyys”
- lähiöt ja niiden palveluiden rakentaminen
 - o koulut, päiväkodit, leikki puistot
- vähemmistöjen ja syrjäytyneiden kaupunki
 - o miten heidän näkökulmaansa voisi tuoda esiin
- työstä erottautumisen historia
 - o elämä puistoissa
 - o virkistäytyminen
 - o vapaa-ajan vietto, leiritoiminta
- tutkimus ja sairaanhoito
 - o Meilahden sairaala-alue
 - o lastenkliniikka ja lastenlinna

Laajeneva kaupunki – lähiöiden kaupunki

- kaupungin rakentamisen vuosirenkait, miten eri tavoin kaupunkia on agraarimaisemaan rakennettu
- 60- luvun puutarha- ja metsälähiöt
- parhaat lähiöt 1950 –luvulta
- nimien historiaa; luontosuhteet vaikuttivat, esim Kallio ym

Ihmisen ja luonnon vuorovaikutus

- alkuperäisen rannikkoluonnon fragmentit
- Helsinki nousee merestä, ainutlaatuinen saaristokaupunki
- rakennettu – rakentamaton
- maiseman muodostuminen

17.11.2017

MUISTIO

- viheralueverkoston suunnitelmallisuus
- kallioalueet, silokalliot
- jääkauden näkyminen jokapäiväisessä maisemassa on joillekin kuulemma suuri ihme
- verkostona kehitetty kaupunki
- maannousu, täytöt ja kaivuu
 - ranta-alueiden statuksen muutos takapihasta arvoalueiksi ja virkistykseen
- miten luonnon ja ihmisen yhteisvaikutus määrittää tarinaa
- millaisen tarinan kertoo ympäriltään rakentuneesta kaupungista esimerkiksi 100 vuotta vanha puu tai kivijalka
- miten historia näkyy nykymaisemassa?
- mitä maisema kertoo historiasta?
- mitä tarinaa maisema kertoo? – miten vahvistaa maiseman ”ääntä”
- maisemoinnin esimerkki: Annalan huvilan rakentaminen 1826 jotta saataisiin asukkaita Vironniemelle

Puutarhakulttuuri ja –taide

- historialliset kohteet
- suunnitelmallisuus
- mesenaatit
- kansainväliset vaikutteet
- siirtolapuutarhat
- kaupunkimetsät määrätietoisesti jo pitkään muuna kuin talousmetsänä
 - historian puuton Helsinki
 - sotien ja myrskyjen vaikutus metsille

Sivistynyt luonto/ihmissuhde ja ympäristön arvostaminen

Kulttuuri

- yliopistot
- suomen sivistyksen kehto
- taide
- kulttuurivaikutukset

Meri

- maisema mereltä / kaupungista, kaupungin ääriviivat
- merireitit
- Vantaanjoen merkitys
- linnoitussaaristo
- Kustaa Vaasan Santahamina 1550
- kauppa
 - toimivat torit; Kauppatori, Hakaniemi
- vesimaisemat kautta historian
- saaret
- muuttuva rantaviiva